

Gospodarska kaznena djela vezana za trgovačka društva

Prtenjača, Mate

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:143:099796>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported](#) / [Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)



VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
UPRAVNI STUDIJ

Mate Prtenjača

GOSPODARSKA KAZNENA DJELA VEZANA ZA
TRGOVAČKA DRUŠTVA

Završni rad

Šibenik, lipanj 2015.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
UPRAVNI STUDIJ

Mate Prtenjača

GOSPODARSKA KAZNENA DJELA VEZANA ZA
TRGOVAČKA DRUŠTVA

Završni rad

Kolegij: Upravljanje trgovačkim društvima

Mentor: dr.sc. Dragan Zlatović

Student: Mate Prtenjača

Broj indeksa: 137951253

Šibenik, lipanj 2015.

GOSPODARSKA KAZNENA DJELA VEZANA ZA TRGOVAČKA DRUŠTVA

MATE PRTENJAČA

Polača 261, 23423 Polača, mate.prtenjaca@gmail.com

Sažetak rada :

U današnjem svijetu, kada svi teže zaradi, ekonomskoj stabilnosti, konkurentnosti, kako bi opstali na globalnoj sceni, mnoge države se u takvoj borbi za održivost i razvoj suočavaju sa nizom poteškoća. Ključ uspjeha je gospodarstvo, koje nailazi na niz poteškoća i problema, oni nastaju pod utjecajem vanjskih i unutarnjih čimbenika. Potrebno se skoncentrirati na one čimbenike i probleme na koje se može utjecati, a to su unutarnji čimbenici. Najveći unutarnji problem svakog gospodarstva je gospodarski kriminalitet koji znatno ugrožava gospodarstvo. U ovom radu opisana su najčešća kaznena djela gospodarskog kriminaliteta, način počinjenja tih djela, način pokretanja kaznenih postupaka uz osvrt na tijek kaznenog progona počinitelja. Također, opisane su odgovornosti i obveze članova trgovačkih društava te instrumenti koji su na raspolaganju nadležnim tijelima za sankcioniranje počinitelja gospodarskih kaznenih djela.

(33 stranice / 5 slika / 3 tablice / 11 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: Zakon, gospodarski, kazneno djelo

Mentor: dr.sc. Dragan Zlatović

Rad je prihvaćen za obranu:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Administrative Department

Professional Undergraduate Studies of Administrative studies

ECONOMIC CRIMES ASSOCIATED WITH COMPANIES

MATE PRTENJACA

Polača 261, 23423 Polača, mate.prtenjaca@gmail.com

Abstract :

In today's world, where everyone wants to make money because of the economic stability, competitiveness, how to survive on the global stage, many countries are in such a struggle for sustainability and development are facing many difficulties. The key to success is the economy, which faces a number of difficulties and problems, they occur under the influence of external and internal factors. It is necessary to focus on the problems and factors that can affect, such as internal factors. The biggest internal problem of any economy is the economic crime that significantly threatens the economy. This paper describes the most common acts of economic crime, the way of the the commission of these offenses, the method of initiating criminal proceedings with regard to the course of the criminal prosecution of perpetrators. Also described are the responsibilities and obligations of members of companies and instruments that are available to the competent authorities for punishing perpetrators of economic crimes.

(33 pages / 5 figures / 3 tables / 11 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Šibenik

Keywords: Law, economy, offense

Supervisor: dr.sc. Dragan Zlatovic

Paper accepted:

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. KAZNENA DJELA GOSPODARSKOG KRIMINALITETA.....	2
3. PODJELA KAZNENIH DJELA GOSPODARSKOG KRIMINALITETA PREMA KAZNENOM ZAKONU RH.....	8
3.1. Zlouporebe	8
3.2. Prijevare	9
3.3. Krivotvorenja	11
3.4. Pronevjere, utaje i prikrivanja.....	11
3.5. Pogodovanja i izbjegavanja	12
3.6. Podmićivanja	13
3.7. Štetna ugovaranja	14
3.8. Povrede prava ili obveza	15
3.9. Nedoovoljene, neovlaštene, protupravne, nesavjesne i protuzakonite aktivnosti.....	16
4. KAZNENA DJELA IZ ZAKONA O TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA	17
4.1. Davanje netočnih podataka (čl. 624. ZTD-a)	17
4.2. Netočno prikazivanje imovinskog stanja (čl. 625. ZTD-a)	19
4.3. Povreda dužnosti u slučaju gubitka , prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje (čl. 626. ZTD-a).....	19
4.4. Povreda dužnosti da se daje izvješće (čl. 628 ZTD-a)	20
5. POKRETANJE KAZNENOG POSTUPKA I KAZNENI PROGON POČINITELJA KAZNENIH DJELA.....	22
5.1. Kriminalističko istraživanje.....	26
5.2. Ograničenja za po Zakonu o trgovačkim društvima	28
5.2 Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom	30
6. Zaključak.....	33

1. UVOD

U posljednje vrijeme gospodarski kriminalitet se kao pojavni oblik kriminaliteta, kao jedna društvena pojava, uvelike proširio u sve sfere društva. Ovaj oblik kriminaliteta prisutan je u malom, srednjem i velikom poduzetništvu, prisutan je u politici i samim vrhovima mnogih suvremenih država.

Prisutnost ovog vida kriminaliteta donosi niz negativnih posljedica, moglo bi se reći razornih i pogubnih, za svaku suvremenu pravnu državu. Posljedice su takve jer je gospodarski kriminalitet raznovrstan i narušava cijelu ekonomiju jedne države, zato što se pojavljuje u svim granama privatnog i javnog sektora.

Suzbijanje gospodarskog kriminaliteta trebao bi postati jedan od prioriteta koji zahtijeva mnogo pozornosti, kako državnih službi, tako i svih građana. Prilikom otkrivanja ovakvih kaznenih djela i počinitelja istih, policija nailazi na razne poteškoće. Za provođenje što kvalitetnije kriminalističke obrade potrebna je suradnja stručnjaka iz raznih područja, što ukazuje kako se svi trebaju uključiti u borbu protiv ovog vida kriminaliteta da bi se isti uistinu suzbio i sveo na razinu koja nije rizična.

Gospodarski kriminalitet je problematika koju je potrebno suzbijati kako bi se održala uspješna ekonomija, ustavom zajamčena tržišna sloboda i natjecanje, i naposljetku financijska stabilnost same države.

Gospodarska kaznena djela opisana su i sadržana u Kaznenom zakonu Republike Hrvatske, Zakonu o trgovačkim društvima i Zakonu o tržištu vrijednosnih papira. Praktički je nemoguće u jedan ovakav rad sažeti i obraditi sva kaznena djela. Stoga, naglasak je na kaznenim djelima opisanim u Kaznenom zakonu i Zakonu o trgovačkim društvima, odnosno na najučestalijim kaznenim djelima gospodarskog kriminaliteta.

2. KAZNENA DJELA GOSPODARSKOG KRIMINALITETA

Gospodarski kriminalitet može se definirati kao ukupnost kažnjivih radnji počinjenih u gospodarskom poslovanju. Naime, gospodarski kriminalitet ne čine samo protuzakonite radnje koje proizlaze iz gospodarskog poslovanja već on uključuje i protuzakonite radnje počinjene u drugim područjima, koja se odnose na gospodarenje imovinom, te je upravo zbog te činjenice gospodarski kriminalitet tako raznovrstan i rasprostranjen. Gospodarski kriminalitet proizlazi iz svih gospodarskih i društvenih djelatnosti, iz djelatnosti bliskih i od utjecaja na gospodarstvo.

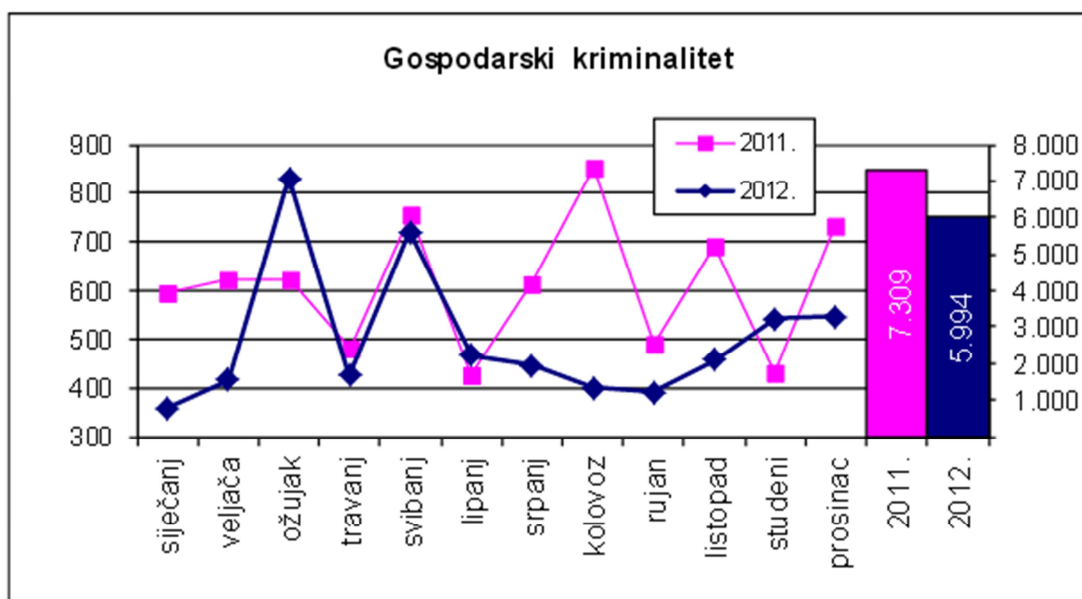
U Kaznenom zakonu¹ Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu KZ), u glavi dvadeset četvrtoj (glava XXIV) opisana su kaznena djela protiv gospodarstva, i to dvadeset kaznenih djela koja se izravno odnose na gospodarstvo. Ostala djela gospodarskog kriminaliteta obuhvaćena su u drugim glavama kaznenog zakona, u glavama kaznenih djela protiv imovine, zatim krivotvorenja, kaznenim djelima, te protiv intelektualnog vlasništva i dr.

Kada govorimo o statističkim pokazateljima nailazimo na porast gospodarskih kaznenih djela, ali otkrivenost kaznenih djela i prijavljenih počinitelja je jako visoka, tako da statistika i nije poražavajuća .

Prema izračunu Ministarstva unutarnjih poslova, Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj, 2013. godine je u odnosu na 2012. godinu prijavljeno 5,4 % više kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta. Jedan detalj, koji ukazuje na problematiku navedenu u uvodu ovog rada, jest taj da je porast korupcijskih kaznenih djela za 135,2 % , dok 50,4 % korupcijskih kaznenih djela čine kaznena djela primanja i davanja mita. Otkrivenost počinitelja kaznenih djela je jako visoka i ona za 2012. godinu iznosi 98,9%, a za 2013. godinu 98,8%.

¹ Kazneni Zakon, Narodne novine broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15 .

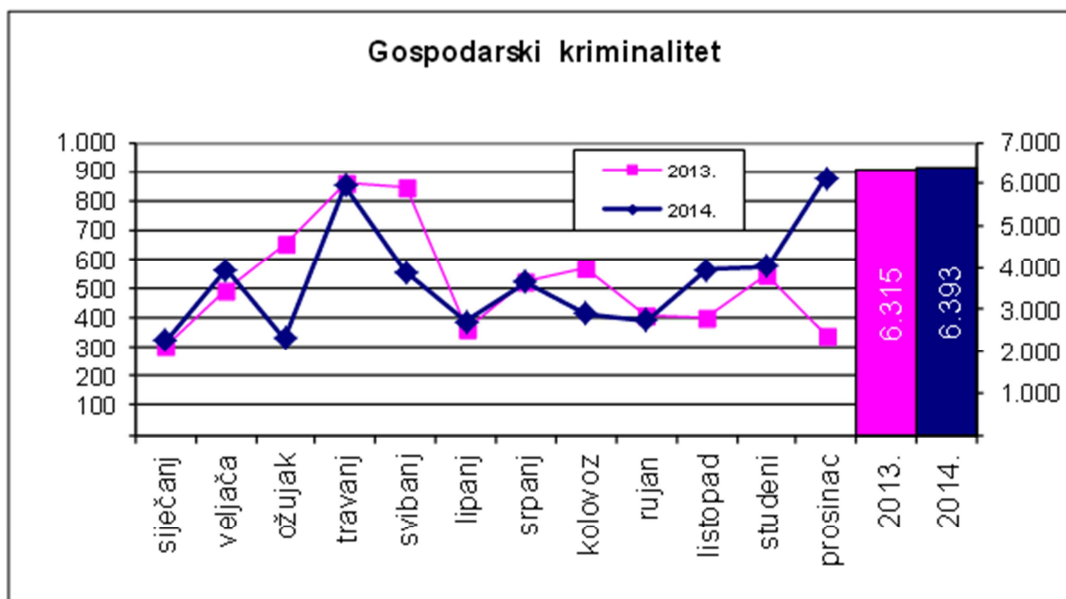
Prilog 1. Grafikon-MUP RH²



U 2014. godini prijavljeno je ukupno 6.393 kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, što je u odnosu na 2013. godinu više za 1,2 %. Najbrojnija kaznena djela u 2014. godini su krivotvorenje službene ili poslovne isprave, računalna prijevara, zlouporaba položaja i ovlasti, nedopuštena trgovina i zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju.

² MUP RH- Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj. Statistički pregled sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2012. godini str. 10. Prikaz prijavljenih gospodarskih kaznenih djela po mjesecima tijekom 2011. i 2012. godine.

Prilog 2. Grafikon-MUP RH³

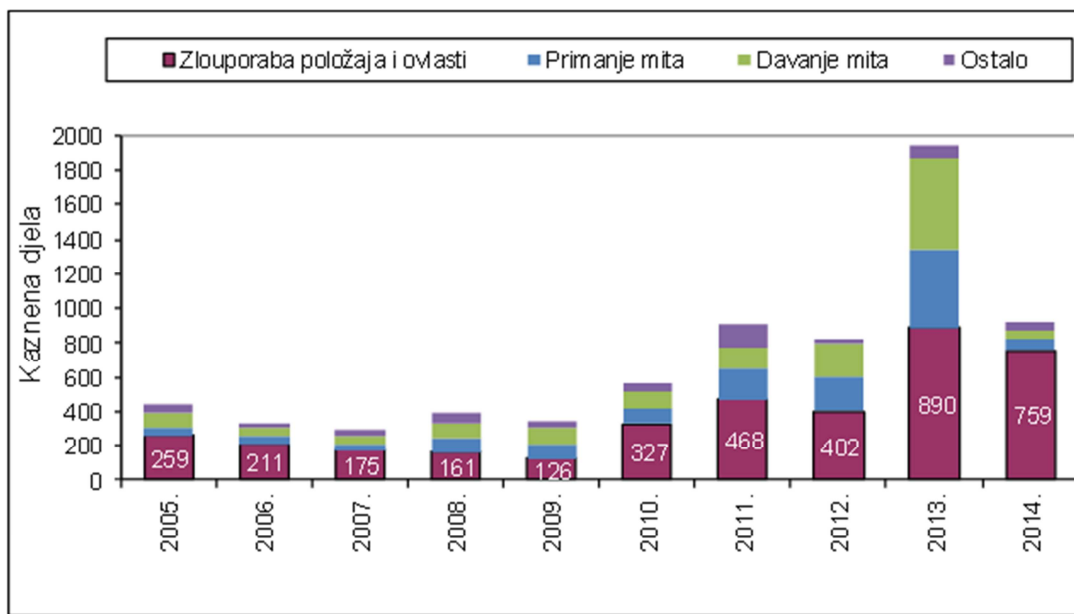


Kada su u pitanju korupcijska kaznena djela, u odnosu na prethodne godine, u 2014. godini zabilježeno je znatno smanjenje. Naime, zabilježen je pad korupcijskih kaznenih djela za 2,6%. Posljednjih godina ističu se događanja na hrvatskoj političkoj i gospodarskoj sceni, kazneni progon mnogih istaknutih članova društva, pa je moguće da je ovaj pad korupcijskih kaznenih djela rezultat rada nadležnih institucija. Postoji opravdan razlog da vjerujemo kako su nadležne institucije represivno djelujući prema počiniteljima ovakvih kaznenih djela djelovale i preventivno, pa je došlo do naglog opadanja broja korupcijskih kaznenih djela. Isto tako, svi navedeni podaci bez obzira na porast, izgledaju zadovoljavajuće, naročito otkrivenost počinitelja koja dovodi i do samog procesuiranja istih, ali ako na trenutak zaobiđemo neumoljivu statistiku dolazimo do pravog problema, a to je **prikrivenost** gospodarskih kaznenih djela. Prikrivenost je jedno od glavnih svojstava gospodarskog kriminaliteta i činjenica je da je velik broj ovih kaznenih djela i počinitelja istih neotkriven, pa je nemoguće znati pravo i realno stanje. U prilogu 3. prikazan je grafikon na kojem je vidljivo kretanje korupcijskih kaznenih djela od 2005. godine do 2014. godine. U prilogima 4., 5. i 6. prikazan je pregled ukupnog kriminaliteta za 2013. i 2014. godinu, struktura kriminaliteta za

³ MUP RH- Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj. Statistički pregled sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. godini str. 11. Prikaz prijavljenih kaznenih djela po mjesecima tijekom 2013. i 2014. godine.

2014. godinu i struktura kriminaliteta izražena u postotcima. Iz priloga je jasno vidljivo kolika je zastupljenost gospodarskih kaznenih djela u odnosu na ostala kaznena djela, više ima samo kaznenih djela općeg kriminaliteta i teških krađa, s tim da i teške krađe spadaju pod opći kriminalitet.

Prilog 3. Grafikon- MUP RH⁴



⁴ MUP RH- Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj. Statistički pregled sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. godini str. 12. Prikaz korupcijskih kaznenih dijela po godinama, od 2005-2014. godine.

Prilog 4. Tablica-MUP RH⁵

KRIMINALITET - po službenoj dužnosti	PRIJAVLJENA KAZNENA DJELA			KO EFICIJENT RAZRJEŠENOSTI ¹			POSTOTAK RAZRJEŠENOSTI ²		
	2013.	2014.	2014./2013. %	2013.	2014.	+-	2013.	2014.	+-
OPĆI KRIMINALITET	50.217	44.763	-10,9	50,4	51,0	+0,5	46,3	47,7	+1,3
Ubojstva	41	35	-14,6	97,6	102,9	+5,3	87,8	100,0	+12,2
Pokušaji ubojstva	124	113	-8,9	97,6	98,2	+0,6	96,0	95,6	-0,4
Silovanja	82	78	-4,9	98,8	94,9	-3,9	97,6	94,9	-2,7
Pokušaji silovanja	12	21	+75,0	83,3	100,00	16,7	83,3	95,2	+11,9
Razbojništva	1.389	1.122	-19,2	43,1	44,4	+1,3	34,5	34,8	+0,3
Teške krađe	20.134	16.645	-17,3	31,8	27,6	-4,2	25,8	22,8	-3,0
Otuđenja motornih vozila (dovršena)	1.012	805	-20,5	34,6	37,6	+3,1	30,0	34,2	+4,1
<i>Pronađena otuđena vozila</i>	645	518	-19,7						
Kaznena djela na štetu maloljetnika	3.887	4.592	+18,1	99,1	99,4	+0,3	98,9	97,6	-1,3
Kaznena djela maloljetnih osoba	3.175	2.889	-9,0						
TERORIZAM I EKSTREMNO NASILJE	35	19	-45,7	71,4	78,9	+7,5	71,4	73,7	+2,3
RATNI ZLOČINI	22	14	-36,4	100,0	85,7	-14,3	100,0	85,7	-14,3
ORGANIZIRANI KRIMINALITET**	1.849	1.599	-13,5	99,1	98,6	-0,5	97,6	96,4	-1,1
<i>Protuzakoničnik i bijeg izbjeglištva, krijesništvo i boravak u Republici Hrvatskoj</i>	176	140	-20,5	100,0	102,9	+2,9	99,4	97,2	-2,2
GOSPODARSKI KRIMINALITET	6.315	6.393	+1,2	98,8	98,2	-0,6	97,4	96,9	-0,5
Korupcijska kaznena djela*	1.940	920	-52,6	100,1	100,1	+0,1	100,0	100,0	0,0
KRIMINALITET ZLOUPORABE DROGA	2.713	2.729	+0,6	99,8	99,8	+0,0	99,8	99,5	-0,3
UKUPNO K. D. (bez prometa)	61.151	55.517	-9,2	59,1	60,2	+1,1	55,7	57,5	+1,8
KAZNENA DJELA U CESTOVNOM PROMETU	1.557	1.334	-14,3	98,4	98,4	+0,0	98,4	98,3	-0,1
SVEUKUPNO KAZNENIH DJELA	62.708	56.851	-9,3	60,1	61,1	+1,0	56,8	58,4	+1,7

⁵ MUP RH- Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj. Statistički pregled sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. godini str. 17. Prikaz ukupnog kriminaliteta 2013. Godine u odnosu na 2014. Godinu.

Prilog 5. Tablica-MUP RH⁶

Struktura kriminaliteta

Kriminalitet	Prijavljena kaznena djela			Razriješena k. d.		Naknadno otkrivena			
	Ukupno	Zatečen	Nepoznat	Ukupno	%	Ukupno	%	Plan. nastojbe	% izvješt.
Opći	44.763	992	36.776	22.813	51,0	14.826	40,3	1.478	36,3
Terorizam i ekstremno nasilje	19		14	15	78,9	10	71,4	1	64,3
Ratni zločini	14		14	12	85,7	12	85,7		85,7
Organizirani	1.599	194	948	1.577	98,6	926	97,7	12	96,4
Gospodarski	6.393	318	4.060	6.281	98,2	3.948	97,2	14	96,9
Droga	2.729	641	1.546	2.724	99,8	1.541	99,7	3	99,5
UKUPNO BEZ PROMETA	55.517	2.145	43.358	33.422	60,2	21.263	49,0	1.508	45,6
U prometu	1.334	72	146	1.313	98,4	125	85,6	2	84,2
U K U P N O	56.851	2.217	43.504	34.735	61,1	21.388	49,2	1.510	45,7
Na štetu maloljetnika	4.592	22	1.358	4.565	99,4	1.331	98,0	5	97,6

Prilog 6. Tablica-MUP RH⁷

Pregled strukture kriminaliteta u postocima

Kriminalitet	Prijavljena kaznena djela			Razriješena	Naknadno
	Ukupno	Zatečen	Nepoznat	djela	otkrivena djela
Opći	78,7	44,7	84,5	65,7	69,3
Terorizam i ekstremno nasilje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ratni zločini	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Organizirani	2,8	8,8	2,2	4,5	4,3
Gospodarski	11,2	14,3	9,3	18,1	18,5
Droga	4,8	28,9	3,6	7,8	7,2
UKUPNO BEZ PROMETA	97,7	96,8	99,7	96,2	99,4
U prometu	2,3	3,2	0,3	3,8	0,6
U K U P N O	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Na štetu maloljetnika	8,1	1,0	3,1	13,1	6,2

⁶ MUP RH-Glavno tajništvo ministarstva, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj. Statistički pregled sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. godini str. 4. Prikaz strukture kriminaliteta u 2014. Godini.

⁷ MUP RH- Glavno tajništvo ministarstva, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj. Statistički pregled sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. godini str. 4. Prikaz strukture kriminaliteta za 2014. Godinu izražen u postocima.

3. PODJELA KAZNENIH DJELA GOSPODARSKOG KRIMINALITETA PREMA KAZNENOM ZAKONU RH

Kaznena djela gospodarskog kriminaliteta mogu se dijeliti na više načina (po oštećenima, počiniteljima i sl.), najčešće se podjela radi po načinu počinjenja (modus operandi). Po načinu počinjenja kaznena djela gospodarskog kriminaliteta dijelimo na slijedeće skupine;

- **Zlouporebe**
- **Prijevare**
- **Krivotvorenja**
- **Pronevjere, utaje, prikrivanja**
- **Pogodovanja, obmanjivanja, izbjegavanja**
- **Podmićivanja**
- **Štetna ugovaranja**
- **Povrede prava ili obveza**
- **Nedozvoljene, neovlaštene, protupravne, nesavjesne i protuzakonite aktivnosti**

3.1. Zlouporebe

Radnja ovih kaznenih djela ostvaruje se izigravanjem povjerenih prava i ovlasti. Uglavnom se te ovlasti odnose, odnosno proizlaze iz funkcije koju osoba obnaša u nekom poslu. Temeljem funkcije koju obavlja osoba stječe prava i ovlasti koja mora koristiti sukladno zakonu, u protivnom čini kazneno djelo.

Ovo kazneno djelo moguće je počinuti na mnoge načine, a najčešće se pojavljuje u protupravnom pogodovanju, zloporabama povjerenih sredstava ili iskazivanjem lažnih činjenica o poslovanju nekog subjekta od strane ovlaštene osobe. Motivi mogu biti različiti; materijalna korist, stjecanje novih poslovnih partnera, pogodniji uvjeti na tržištu itd.

Za počinjenje kaznenog djela zloporabe položaja i ovlasti, odgovornost snose članovi koji :

- iskoriste svoj položaj ili ovlast ili,
- prekorače granice svoje ovlasti ili,
- ne obave svoju dužnost,

s ciljem da sebi ili drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi pribave kakvu protupravnu neimovinsku korist ili da iskoriste svoj položaj ili ovlasti u društvu s ciljem da drugome prouzroče kakvu štetu.⁸

Zlouporebe su opisane u čl. 238. KZ-a (Zlouporeba osiguranja), čl. 239. KZ-a (Zlouporeba čeka i platne kartice), čl. 240. KZ-a (Zlouporeba povjerenja), čl.246. KZ-a (Zlouporeba povjerenja u gospodarskom poslovanju), čl. 291. KZ-a (Zlouporeba položaja i ovlasti) .

3.2. Prijevara

Kako je to i opisano u čl. 236. st.1 KZ-a (Prijevara), tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi neku protupravnu imovinsku korist, dovede nekoga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini⁹. Dakle, ova kaznena djela ostvaruju se dovođenjem u zabludu, prikrivanjem činjenica, obmanjivanjem ostvarujući na taj način protupravnu imovinsku korist.

Inkriminiranjem prijevara u kaznenom pravu štiti se imovina od specifičnog napada na nju koji se sastoji u dovođenju u zabludu druge osobe. Iako se prijevara susreće u svakodnevnom kontaktu između pojedinaca te nije nužno vezana uz gospodarsko poslovanje, ona se često pojavljuje upravo u gospodarskom poslovanju te se smatra ključnim kaznenim djelom iz područja gospodarskog kriminaliteta.¹⁰

Kada govorimo o trgovačkim društvima potrebno je istaknuti da trgovačka društva u svom sudjelovanju na tržištu, posredstvom odgovornih osoba¹¹, sklapaju razne ugovore i poslove sa različitim subjektima. U tom njihovom međusobnom odnosu postoji pretpostavka o poštenom poslovanju, međutim učestalo se događa da jedni drugima obećaju i obvezuju se izvršiti određene radnje, iako su unaprijed svjesni da ih neće moći izvršiti što je klasični način počinjenja ovog kaznenog djela.

Prijevara su opisane u čl. 247. KZ-a (prijevara u gospodarskom poslovanju), i čl. 271. KZ-a (računalna prijevara). U Primjeru 1. Opisana je situacija prema stvarnim događajima, u ovom

⁸ Barbić, J., Čolaković, E., Novoselec, P., *Odgovornost direktora*, Zagreb, 2012 , citat str. 51 i 52.

⁹ Kazneni zakon RH, čl. 236.st.1.

¹⁰ Barbić, J., Čolaković, E., Novoselec, P., *op.cit.*, str. 198.

¹¹ Kazneni Zakon RH, čl.87.st.6. koji glasi „odgovorna osoba je fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je izričito ili stvarno povjerenom obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe“

slučaju, na prvi mah se može zaključiti da se ne radi o kaznenim djelima iz područja trgovačkih društava ali ako se malo bolje razmotri vidljivo je kako velika trgovačka društva „sudjeluju“ u ovim kaznenim djelima.

Primjer 1.

U posljednje vrijeme pojavljuje se velik broj prijevara i zlouporabe osobnih podataka putem mobilnih operatera. Naime, počinitelji ovakvih prijevara koriste „rupe u zakonu“ i neobjašnjiv način poslovanja u prodajnim centrima mobilnih operatera, te tako bez ikakvih problema putem korisničkih stranica na Internetu sklapaju pretplatničke ugovore i naručuju telefonske aparate na tuđe ime, i to rade doslovno iz kafića koji imaju otvorene Wi-fi veze. Prilikom sklapanja takvih ugovora operater od naručitelja prihvaća da račune isporučuje na pravu adresu dok mu mobitel bez problema isporuči na neku drugu adresu gdje ga preuzme tko god hoće, i to bez ikakvih provjera. Navedene mobitele počinitelji unovče a računi naravno dolaze nedužnim ljudima koji ne znaju što ih je snašlo, koji nerijetko saznaju da su vlasnici nekog broja kada im zbog neplaćanja računa bude blokiran račun. Na sličan način to funkcionira i u prodajnim centrima gdje je dosta na papiru imati zapisan nečiji OIB da bi zasnovali ugovor na tuđe ime. Određeni djelatnici u tim prodajnim centrima bez ikakvih provjera identiteta osobe zasnuju ugovor, očito samo da bi sklopili što više ugovora a poslodavci im to šutke dozvoljavaju jer je tu ustvari, u pitanju njihov profit. Do potrebnih podataka, koji im trebaju da u tuđe ime sklapaju ugovore, počinitelji dolaze na način da iz poštanskih sandučića ukradu poštu, račune u kojima mogu pronaći ime, prezime, adresu, OIB a to im je i više nego dovoljno. Također, do podataka dolaze preko kopija kupoprodajnih ugovora koje uzimaju od svojih poznanika koji su nekada prodali nekakvo vozilo ili slično. Ovisno od slučaja do slučaja ovakve prijevare budu okvalificirane kao „računalne prijevare“, „prijevare“, „zlouporabe osobnih podataka“.

Iz ovog primjera je vidljivo kako posluju određena, velika trgovačka društva, a nedopustivo je da tako velika trgovačka društva koja posluju i na razini više država kao što su mobilni operateri, trgovačka društva za opskrbu vodom, električnom energijom, osiguravajuće kuće koje poštom dostavljaju otvorene račune, imaju tako slabe instrumente zaštite osobnih podataka pa to i sami zlorabe na štetu građana, u ime svog profita. Slični slučajevi događaju se i sa sportskim kladionicama gdje se vrlo lako otvore računi sa kojih se bez dodatnih provjera vrše isplate i uplate novca, pa i tu dolazi do manipuliranja na štetu građana.

3.3. Krivotvorenja

Kaznena djela *krivotvorenja* najčešće se odnose na krivotvorenje isprava i to na način da počinitelji pokušavaju fiktivno, lažno prikazati nekakvu ispravu radi ostvarivanja nekakvog prava ili pak izbjegavanja obveza. U praksi se pojavljuju razna krivotvorenja, u gospodarstvu se najčešće pojavljuju krivotvorenja novca, knjigovodstvenih odnosno računovodstvenih isprava, izdavanje lažnih potvrda o zaposlenju, dohotku, bankovnim i kreditnim karticama, raznim statusima i slično.

Ovo kazneno djelo po definiciji je blisko prijeveri, a čini ga član uprave-direktor odnosno odgovorna osoba koja u službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis unese neistinite podatke ili ne unese kakav važan podatak, ili svojim potpisom odnosno službenim pečatom ovjeri takvu ispravu, knjigu ili spis s neistinitim sadržajem, ili koja svojim potpisom odnosno službenim pečatom omogući izradu isprave, knjige ili spisa s neistinitim sadržajem.¹²

Gospodarski subjekti dužni su voditi uredno knjigovodstvo, računovodstvo, razne evidencije, očevidnike, jer se svaka radnja mora evidentirati, svaka transakcija mora se prikazati kako bi se mogli točno utvrditi svi prihodi i rashodi u obračunskom razdoblju. Jedan od najučestalijih načina počinjenja ovog kaznenog djela je upravo izbjegavanje urednog vođenja poslovne dokumentacije, i to na način da se ne evidentiraju određene transakcije i radnje, a sve sa ciljem izbjegavanja obveza prema državi pa i ostalim gospodarskim subjektima. Još jedan pojavni oblik je i krivotvorenje od strane zaposlenika gospodarskih subjekata, koji u suradnji sa poslodavcem prikazuju neistinite i netočne podatke, odnosno krivotvore službene dokumente koje izdaju poslodavci, o svom statusu i prihodima kako bi ostvarili određene interese.

U Kaznenom zakonu krivotvorenja su opisana u glavi dvadeset šestoj (glava XXVI.), u čl. 274. do čl. 283. .

3.4. Pronevjere, utaje i prikrivanja

Radnja kaznenog djela pronevjere ostvaruje se na način da bi počinitelj prisvojio nešto, nekakvu tuđu pokretnu stvar koja mu je povjerena na radu ili nekakvo imovinsko pravo.

¹² Barbić, J., Čolaković, E., Novoselec, P., op.cit., str. 53.

Pronevjeriti se mogu novac, ili bilo kakvo drugo sredstvo za rad koje ima određenu vrijednost. Pronevjera je opisana u čl. 233. KZ-a. U Primjeru 2. opisan je stvarni slučaj iz prakse u kojem se vidi način ostvarenja ovog kaznenog djela.

Primjer 2.

Djelatnik jedne tvrtke, voditelj odjela za vađenje sirovine u tvrtci koja se bavi iskopima i obradom kamena sukladno svom radnom mjestu odgovarao je za sve strojeve, alate i djelatnike koji su rukovali tim strojevima u postupku iskopa sirovine. S obzirom da je uživao veliko povjerenje i autonomiju, to je počeo iskorištavati na način da je bez znanja nadređenih, strojeve koristio za privatne potrebe gdje je pričinio desetke tisuća kuna troškova što na pogonskom gorivu, što na amortizaciji. Isto tako ispravne dijelove sa strojeva skinuo bi, prijavio da su neispravni, nakon čega bi iste prodao drugim tvrtkama za svoju korist. Ovime je počinio pronevjeru sredstava koji su mu povjereni u radu.

Za razliku od kaznenog djela pronevjere, kazneno djelo **utaja** odnosi se na povjerena imovinska prava i pokretne stvari bez klauzule „na radu“, znači da se odnosi na općenito povjerene stvari, a ne samo stvari i prava povjerena na radu. Radnja ovog kaznenog djela može se ostvariti i na način ako bi počinitelj protupravno prisvojio, odnosno zadržao za sebe nekakvu tuđu pokretnu stvar koju je pronašao ili do koje je slučajno došao. Kazneno djelo utaje opisano je u čl. 232. KZ-a.

Kazneno djelo **prikrivanje** ima jedan „pomagački“ karakter, za ostvarivanje radnje ovog kaznenog djela počinitelj pomaže u skrivanju imovine koja je pribavljena kaznenim djelom ili kupuje i preprodaje takvu imovinu čime također pomaže počinitelje i potiče iste na daljnje činjenje kaznenih djela pružajući im mogućnost zarade od takve, kaznenim djelom stečene imovine. Kazneno djelo prikrivanja opisano je u čl. 244. KZ-a .

3.5. Pogodovanja i izbjegavanja

Kazneno djelo pogodovanja često se spominje u posljednje vrijeme, a naročito u gospodarstvu i politici. Ovo kazneno djelo je usko vezano sa korupcijskim djelima, davanjem i primanjem mita poradi, naravno, raznih pogodovanja. Ovo kazneno djelo najčešće se ostvaruje na način da počinitelj koristi svoju funkciju kako bi iz različitih razloga pogodio određene fizičkim i pravnim osobama, bilo to u natječajima, javnim nabavama i slično. Kaznena djela

pogodovanja opisana su u čl. 292. KZ-a (nezakonito pogodovanje) i čl. 250. KZ-a (pogodovanje vjerovniku).

Kod kaznenih djela izbjegavanja, u gospodarskom poslovanju pojavljuje se kazneno djelo opisano u čl. 256. KZ-a (Utaja poreza ili carine). Za ostvarenje radnje ovog kaznenog djela počinitelj će djelomično ili potpuno izbjeći plaćanje poreza ili carine davanjem netočnih, nepotpunih podataka i činjenica koji su bitni za utvrđivanje porezne ili carinske obveze.

Utaja poreza ima dva temeljna oblika. Prvi se sastoji u davanju netočnih ili nepotpunih podataka o dohocima (činjenje), a drugi u nepodnošenju porezne prijave kada je ona obvezna (nečinjenje). Ovisno o tome radi li se o davanju netočnih podataka ili nepodnošenju prijave, određuje se i tko može biti počinitelj. Kada je riječ o davanju lažnih podataka (činjenje), počinitelj je sam porezni dužnik kao fizička osoba, a kada je dužnik pravna osoba, počinitelj je osoba koja za nju daje podatke; počinitelj može biti i punomoćnik poreznog dužnika.¹³

3.6. Podmićivanja

Počinitelji kaznenog djela podmićivanja ostvarit će radnju ovog kaznenog djela primajući razne „darove“ da bi zauzvrat iskoristili svoju mogućnost i nešto učinili ili ne bi učinili iako su to trebali učiniti. Onaj koji daje nekakav „dar“ da bi za sebe ostvario nekakvu korist ili pogodnost također čini kazneno djelo „davanje mita“.

Kaznena djela podmićivanja spadaju u korupcijska kaznena djela, pojavljuju se u javnom i privatnom sektoru, s tim da u javnom sektoru uzrokuju mnogo veće štete. Svima su u posljednje vrijeme poznate razne afere u političkom, javnom životu koje su prouzročene upravo kaznenim djelima podmićivanja. Kaznena djela podmićivanja u javnom sektoru izravno, u većoj ili manjoj mjeri narušavaju stabilnost tržišta i gospodarstva, dok u privatnom sektoru ova kaznena djela ostaju u „sjeni“ te često ostaju *prikrivena*, a tu dolazimo do jednog od najvećih problema gospodarskog kriminaliteta, *prikrivenosti* kaznenih djela.

Kod ovog kaznenog djela bitno je naglasiti da u slučajevima kada je podmićena osoba odgovorna osoba u nekom gospodarskom subjektu nanose se ogromne štete predmetnom

¹³ Barbić, J., Čolaković, E., Novoselec, P., op.cit., str. 215 i 216.

gospodarskom subjektu. Naime, „dar“ koji podmićena osoba dobije da nešto učini ili ne učini kao odgovorna osoba, nerazmjern je šteti koju ta osoba čini, odnosno šteta je prevelika a nerijetko dovede do prestanka rada gospodarskog subjekta. Ta „činjenja“ mogu biti prihvaćanje loše cijene ili nekvalitetne sirovine, prihvaćanje i potpisivanje štetnih ugovora itd.

Pravno dobro čijoj zaštiti služe propisi o primanju i davanju mita u gospodarskom poslovanju jest pošteno tržišno natjecanje, tj. gospodarsko-etički standard ponašanja u tržišnom natjecanju. U pitanju je opći interes jer se kažnjavanjem korupcije u gospodarskom poslovanju hoće osigurati povjerenje u gospodarstvo koje će funkcionirati prema pravilima tržišnog natjecanja, tj. u kojem će poslove dobivati oni koji nude najpovoljnije uvjete. Istodobno se štite imovinski interesi drugih (poštenih) sudionika u tržišnom natjecanju, a onda i potrošači na koje se neće prevaljivati plaćeno mito.¹⁴

Kaznena djela podmićivanja opisana su u čl. 252. KZ-a (primanje mita u gospodarskom poslovanju), čl. 253. KZ-a (davanje mita u gospodarskom poslovanju), u čl. 293. KZ-a (primanje mita), i u čl.294. KZ-a (davanje mita).

3.7. Štetna ugovaranja

Kako je to i opisano u čl. 242. KZ-a , „tko iskorištavajući nuždu, neiskustvo, lakomislenost smanjenu sposobnost rasuđivanja ili znatnu slabost volje druge osobe primi od nje ili s njom ugovori za sebe ili drugoga imovinsku korist koja je u očitom nerazmjeru s onim što je on dao, učinio ili se obvezao dati ili učiniti“¹⁵ ostvaruje obilježja kaznenog djela „lihvarski ugovor“, također, tko se bavi djelatnošću opisanom u ovom čl. čini ovo kazneno djelo.

Motivi ovog kaznenog djela su razni, kako je i ranije spomenuto, razlog može biti podmićivanje ali uglavnom je motiv imovinska korist. U praksi se događa da počinitelj postupa sa ciljem pričinjavanja štete oštećeniku bez pribavljanja za sebe bilo kakve koristi. U gospodarskom poslovanju, gospodarski subjekt koji bi bio oštećen ili odgovorne osobe u subjektu ne znaju da su oštećeni dok ne nastupe posljedice, dok kod privatnih osoba, oštećenici često svjesno pristaju na ovakve ugovore zbog toga što su primorani zbog situacije

¹⁴ Barbić, J., Čolaković, E., Novoselec, P., op.cit., str. 237.

¹⁵ Kazneni Zakon RH, NN 125/11, 144/12, čl.242.

u kakvoj se nalaze. Ovo kazneno djelo u gospodarskom poslovanju često je povezano sa podmićivanjima, prekoračenjem ovlasti i slično. Kod kriminalističke obrade ovakvih kaznenih djela problem na koji policija nailazi je tumačenje sadržaja ovakvih ugovora i dokazivanje u kojoj mjeri je, i da li je uopće postojala štetnost.

3.8. Povrede prava ili obveza

Kaznena djela povreda prava ili obveza obuhvaćaju širok spektar načina počinjenja i motiva, kao i mogućih oštećenika ovim kaznenim djelima. Radnja ovih kaznenih djela ostvaruje se ako bi počinitelj na bilo koji način povrijedio pravo neke osobe koje joj je zakonom zajamčeno ili ako bi počinitelj propustio izvršavati obveze koje su zakonom propisane.

Kaznena djela povrede prava ili obveza obuhvaćena su u slijedećim člancima Kaznenog zakona ;

- Čl. 131. KZ-a - Povreda prava na rad
- Čl. 241. KZ-a - Povreda tuđih prava
- Čl. 248. KZ-a - Povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga
- Čl. 284. KZ-a - Povreda osobnih prava autora ili umjetnika izvođača
- Čl. 287. KZ-a – Povreda prava na izum

U Primjeru 3. Opisan je stvarni događaj iz prakse u kojem je počinjeno kazneno djelo povrede obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga, ali radnjom su ostvarena i druga kaznena djela poput lažnog prijavljivanja, pa čak i kazneno djelo opisano u članku 624. Zakona o trgovačkim društvima „Davanje netočnih podataka“.

Primjer 3.

Voditelj skladišta jedne tvrtke, po nalogu izvršnog direktora, prijavio je krađu velike količine drvenih „Euro“ paleta iz prostora skladišta. Direktor je pristupio u službene prostorije policije i na zapisnik o zaprimanju kaznene prijave, pod punom materijalnom i kaznenom odgovornošću, podnio kaznenu prijavu za krađu navedenih paleta, štoviše, odmah je događaj prijavio osiguravajućoj kući od kojih je tražio odštetu za navedene palete. U samom početku istrage naišlo se na nekoliko nelogičnosti i nepravilnosti, a daljnjom istragom sumnja na vjerodostojnost prijave samo se povećavala a istraga je vođena u dva smjera. Nakon izvršenih kriminalističkih istraživanja, obavijesnih razgovora, pregleda i izuzimanja poslovne

dokumentacije, utvrđeno je da je direktor u dogovoru sa voditeljem skladišta svjesno krivotvorio inventurne liste na kojima su prikazivali lažno stanje, da se stanje iz poslovnih knjiga podudara sa stanjem na skladištu iako su nekoliko godina za redom zbog nesavjesnog poslovanja stvorili velike gubitke euro paleta koje nikako nisu mogli nadoknaditi, pa su na ovaj način to željeli prikriti, a lažnim prijavljivanjem su pokušali nadoknaditi štetu od osiguranja.

3.9. Nedožvoljene, neovlaštene, protupravne, nesavjesne i protuzakonite aktivnosti

U naslovu ovog poglavlja naveden je niz radnji koje se pojavljuju u gospodarskom poslovanju, bilo u javnom ili privatnom sektoru. Neke od ovih radnji već su opisane i sadržane u naprijed opisanim kaznenim djelima, uglavnom se u svakom kaznenom djelu čini nešto nedozvoljeno, protupravno, protuzakonito itd. . Cijeli je niz mogućih načina počinjenja, radnja ovih kaznenih djela čini se bilo kakvom nedozvoljenom, neovlaštenom, protupravnom, nesavjesnom ili protuzakonitom radnjom, dok se u gospodarskom poslovanju pojavljuju slijedeća kaznena djela ;

- Čl. 188. KZ-a - Proizvodnja i stavljanje u promet proizvoda štetnih za ljudsko zdravlje
- Čl. 189. KZ-a - nesavjesni pregled mesa za prehranu
- Čl. 211. KZ-a - Protupravna eksploatacija rudnog blaga
- Čl. 212. KZ-a - Protupravna gradnja
- Čl. 263. KZ-a - Nedožvoljena proizvodnja
- Čl. 264. KZ-a - Nedožvoljena trgovina
- Čl. 323. KZ-a - Protupravna naplata

4. KAZNENA DJELA IZ ZAKONA O TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA

U Zakonu o trgovačkim društvima¹⁶ (u daljnjem tekstu ZTD) sadržane su razne opće odredbe o trgovačkim društvima, o njihovim svojstvima i tijelima, o odgovornim osobama i njihovim dužnostima, te odredbe o osnivanju i prestanku trgovačkih društava. Dio ZTD-a koji je bitan za ovaj rad je poglavlje u kojem su sadržana kaznena djela koja ovaj zakon propisuje kao i kaznene odredbe koje ovaj zakon predviđa.

ZTD je na snazi od 01.siječnja 1995. godine. Do danas je doživio dosta izmjena, tako da je u prvoj verziji ovaj zakon propisao šest kaznenih djela, ali su u međuvremenu izmjenama i dopunama ovog zakona dva kaznena djela prestala važiti, tako da sadašnji važeći ZTD sadrži četiri kaznena djela.

Ako napravimo mali osvrt na dosadašnji dio rada o KZ-u, i usporedimo KZ sa ZTD-om, možemo reći da je ZTD posebni zakon koji je donesen kako bi u odnosu na KZ dopunio, dodatno pokrio područje gospodarskog kriminaliteta u trgovačkim društvima. Primjena ZTD-a ne isključuje primjenu odredbi KZ-a, dapače, ukoliko postoje osnove za primjenu odredbi KZ-a one će se primijeniti.

Kaznena djela predviđena ZTD-om svojim opisom konkuriraju nekim odredbama općeg kaznenog zakonodavstva te se njihov odnos rješava u svakom konkretnom slučaju uz primjene pravila općih odredbi KZ-a.¹⁷ Na kaznena djela iz ZTD-a primjenjuju se opće odredbe Kaznenog zakona, jer je za razumijevanje i primjenjivanje u praksi kaznenih djela potrebno poznavati taj zakon u cijelosti.¹⁸

Prema Zakonu o trgovačkim društvima, počinitelji kaznenih djela mogu biti članovi institucija trgovačkih društava (npr. član uprave trg. društva). Kaznena djela iz ZTD-a pokreću se po prijedlogu od strane samih organa trgovačkog društva. Kao i za kaznena djela iz KZ-a, postupak za kaznena djela iz ZTD-a vodi se po načelima Zakona o kaznenom postupku¹⁹.

4.1. Davanje netočnih podataka (čl. 624. ZTD-a²⁰)

Počinitelji ovog kaznenog djela počiniti će isto u slučaju davanja bilo kakvih neistinitih podataka vezanih za trgovačko društvo odnosno prešućivanja bilo kakvih važnih podataka koja se odnose na trgovačko društvo. Pod važnim podacima smatraju se svi podaci koji su bitni za poslovanje trgovačkog društva ili podaci na temelju kojih dolazi do promjena u

¹⁶ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine broj 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13.

¹⁷ Kaleb, Z., Gospodarska kaznena djela iz područja trgovačkih društava i vrijednosnih papira, Zagreb,2006, str. 108.

¹⁸ Kaleb, Z., op.cit., str.109.

¹⁹ Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14.

²⁰ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 624.

trgovačkom društvu. To mogu biti podaci o dionicama, kapitalu ili sredstvima, podaci o raznim poslovima, objavama i upisima u trgovački registar.

Počinitelji ovog kaznenog djela ne krše samo odredbe koje su sadržane u članku 624. ZTD-a, već se ne pridržavaju osnovnih načela važnih za trgovačko društvo. Ovim se člankom štite i osnovna načela trgovačkih društava odnosno traži se od članova trgovačkog društva da budu moralni, da se pridržavaju svih načela i dužnosti davanja istinitih podataka. Kao što je ranije navedeno, počinitelji ovog kaznenog djela mogu biti članovi trgovačkog društva odnosno osnivač trgovačkog društva, član uprave i nadzornog odbora, likvidator ili zamjenik člana uprave.

Primjer 1.

Ukoliko revizori osnivanja izjave ili je očigledno da izvješće o osnivanju i reviziji podneseno od članova uprave i nadzornog odbora društva, nije točno, nepotpuno ili nepropisno, te kada je vrijednost stvari ili prava manja od nominalnih iznosa dionica koje se daju za to, trgovački sud će odbiti upis društva u trgovački registar temeljem čl. 188.st.2. ZTD-a. U slučaju da se posumnja u točnost izvješća, sud će odbiti upis u trgovački registar.²¹

Primjer 2.

Kazneno djelo članova uprave i nadzornog odbora je propisano u članku 624. stavak 1. točka 1. u slučaju kada netko kao član uprave i nadzornog odbora u svrhu upisa d.d. u trgovački registar da netočne podatke ili prešuti važne okolnosti. Kazneno djelo ne može počinuti direktor koji nije ujedno i član uprave.²²

Kaznene sankcije za ovo kazneno djelo su novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine. Također je moguće izricanje sigurnosne mjere zabrane obavljanja dužnosti u trajanju od jedne do deset godina.

Sigurnosne mjere propisane su kaznenim zakonom RH u glavi petoj, Čl. 65²³. Izricanje sigurnosne mjere prilikom izricanja kazne za počinjenje kaznenih djela opisanih u ZTD-u primjer je primjene odredbi kaznenog zakona kada postoji osnova za to. Svrha izricanja sigurnosnih mjera je spriječiti daljnje činjenje nekakvog kaznenog djela, odnosno otklanjanje okolnosti koje počinitelju omogućavaju činjenje kaznenog djela. Sigurnosne mjere izriču se ovisno o situaciji i težini počinjenog kaznenog djela, ponašanju počinitelja i slično.

²¹ Kaleb, Z., op.cit., str. 114.

²² Kaleb, Z., op.cit., str. 114.

²³ Kazneni Zakon RH, čl.65. Sigurnosne mjere jesu: obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, obvezan psihosocijalni tretman, zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom, zabrana približavanja, udaljenje iz zajedničkog kućanstva, zabrana pristupa Internetu, zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora.

4.2. Netočno prikazivanje imovinskog stanja (čl. 625. ZTD-a²⁴)

Počinitelj ovog kaznenog djela može biti član uprave nadzornog odbora ili likvidator trgovačkog društva. U slučaju da na bilo koji način krivo prikaže imovinsko stanje i prilike u društvu čini kazneno djelo opisano u ovom članku. Da bi počinio ovo kazneno djelo, mora postojati izravna namjera počinitelja, odnosno, u eventualnom postupku ta namjera mora se dokazati jer ako počinitelj nije postupao sa izravnom namjerom nije kazneno odgovoran. U slučaju da se osumnjičeni pozove na to da nije imao namjeru morao bi dokazati da nije znao ili da nije bio dužan znati podatke koji bi bili prešućeni.

Ovo kazneno djelo dosta je slično i može se usporediti sa kaznenim djelom prijevare opisano u čl. 236 Kaznenog zakona.

Smisao ovog članka je zaštita od dovođenja u zabludu o imovinskom stanju društva prilikom pregleda, razjašnjenja, obavještenja, revizije i slično. Cilj je zaštita prava dioničara na istinito obavještanje o stanju i prilikama u društvu uključujući i odnose s povezanim društvima, a obveza podnošenja izvješća se odnosi na članove uprave, nadzornog odbora i likvidatora u skupštini društva.²⁵

Primjer 3.

Član uprave može prikrivati gubitak društva sa ciljem da ga skupština ne razriješi dužnosti ili da mu da razrješnicu, a kako bi zadržao visoku plaću po managerskom ugovoru, godišnji bonus ili pravo na otpremninu.²⁶

Za ovo kazneno djelo predviđene su sankcije u vidu novčane kazne i kazne zatvora do dvije godine. Također je moguće izricanje sigurnosne mjere zabrane obavljanja djelatnosti ili dužnosti u trajanju od jedne do deset godina.

4.3. Povreda dužnosti u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje (čl. 626. ZTD-a)

U slučajevima kada član uprave trgovačkog društva ili njegov zamjenik prilikom obavljanja svoje dužnosti utvrde da društvo trpi gubitke u visini polovice temeljnog kapitala trgovačkog društva ili više od tog, odmah su dužni sazvati izvanrednu skupštinu društva. Skupštinu će sazvati na način kako je to predviđeno Zakonom o trgovačkim društvima i društvenim ugovorom.

U slučajevima prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje, član uprave, izvršni direktor, likvidator ili član društva koji vodi poslove društva dužan je zatražiti otvaranje stečajnog

²⁴ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 625.

²⁵ Kaleb, Z., op.cit., str. 118 i 119.

²⁶ Kaleb, Z., op.cit., str. 119.

postupka. Stečajni postupak otvara se sukladno Zakonu o trgovačkim društvima i društvenom ugovoru.

Ako odgovorne osobe u slučaju gubitka, prezaduženosti, ili nesposobnosti za plaćanje ne naprave ono što su po zakonu dužne napraviti, a to je sazivanje skupštine ili pokretanje stečajnog postupka, ovisno o situaciji, i ako to sve ne učine u zakonski predviđenim rokovima počinut će kazneno djelo opisano u čl. 626. ZTD-a.

Kada se pokreće stečajni postupak, odgovorne osobe od otvaranja, te tijekom stečajnog postupka dužne su se pridržavati odredbi koje propisuje Stečajni zakon²⁷.

Kazneno djelo opisano u čl. 626. ZTD-a ne može počinuti član nadzornog odbora ili prokurist, dok zakon predviđa nespojivost dužnosti članova uprave sa dužnosti u nadzornom odboru, a također istovremeno ne može biti ni prokurist ili punomoćnik društva (čl. 261.st.1). Član nadzornog odbora može odgovarati za predmetno djelo samo ukoliko ga je nadzorni odbor imenovao za zamjenika člana uprave koji nedostaje i to na najviše godinu dana.²⁸

Zakon o trgovačkim društvima za ovo kazneno djelo predvidio je sankcije u vidu novčane kazne i kazne zatvora u trajanju do dvije godine, dok u čl. 2 predviđa novčanu kaznu i kaznu zatvora u trajanju do jedne godine za počinitelje koji su počinili ovo KD iz nemarnosti.

Ako se osvrnemo na KZ, u čl. 250 (pogodovanje vjerovniku) stoji „Tko znajući da je on ili osoba koju zastupa postala nesposobna za plaćanje, ispuni ili osigura tražbinu vjerovnika koji nema pravo na ispunjenje ili osiguravanje na takav način ili u to vrijeme“, iz čega je jasno vidljivo da se ovaj članak KZ-a podudara sa čl. 626. ZTD-a. U čl. 250. KZ-a, za počinitelje ovog djela predviđena je kazna zatvora u trajanju do tri godine.

4.4. Povreda dužnosti da se daje izvješće (čl. 628 ZTD-a)

Kazneno djelo opisano u čl. 628. ZTD-a odnosi se izričito na revizora ili njegovog zamjenika u trgovačkom društvu, kako je to i opisano u navedenom članku „Tko kao revizor ili pomoćnik revizora daje netočno izvješće o reviziji ili u njemu prešuti važne okolnosti.“.

Dakle, ovo kazneno djelo može počinuti revizor i njegov pomoćnik na način da prikriju važne okolnosti u izvješćima ili ih prešute. U trgovačkim društvima najčešće se radi o financijskim revizijama sa kojima se pregledavaju financije trgovačkog društva. Revizor koji namjerno ili iz nehaja prouzroči štetu revizijom dužan ju je nadoknaditi.

Počinitelj ovog djela u trgovačkom društvu često može počinuti više kaznenih djela jednom radnjom, na primjer kazneno djelo iz članka 624. ZTD-a (Davanje netočnih podataka). Sa obzirom na to da se najčešće radi o reviziji godišnjih financijskih izvješća, ovisno o motivu

²⁷ Stečajni Zakon, Narodne novine broj 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12, 133/12, 45/13.

²⁸ Kaleb, Z., op.cit., str. 127.

počinitelja, širok je spektar mogućih radnji i ostvarenja kaznenog djela. Ovo kazneno djelo, u određenim okolnostima može se usporediti sa kaznenim djelom opisanom u čl. 291. KZ-a (Zloupotreba položaja i ovlasti).

U ZTD-u, u stavku 1. ovog članka predviđena je sankcija u vidu novčane kazne i kazne zatvora u trajanju do dvije godine, dok u stavku 2. ovog članka (u slučaju pribavljanja znatne imovinske koristi) predviđena je sankcija u vidu novčane kazne i kazne zatvora do pet godina.

Ako usporedimo ZTD sa KZ-om u ovom slučaju KZ predviđa mnogo veće sankcije, u čl. 291. KZ-a (Zloupotreba položaja i ovlasti) u st.1 predviđa kaznu zatvora od 6 mjeseci do pet godina dok u st.2 predviđa kaznu zatvora od jedne do dvanaest godina.

5. POKRETANJE KAZNENOG POSTUPKA I KAZNENI PROGON POČINITELJA KAZNENIH DJELA

Da bi se pokrenuo kazneni progon zbog počinjenja kaznenog djela, bilo protiv poznatog ili nepoznatog počinitelja, potrebno je imati saznanja da je neko kazneno djelo počinjeno. Dakle, nakon prvih saznanja o počinjenju nekakvog kaznenog djela pokreće se kazneni progon protiv počinitelja. Kazneni progon pokreće se po službenoj dužnosti ili podnošenjem prijedloga za kazneni progon od strane oštećenog. U kaznenom zakonu propisani su načini podnošenja prijave za sva kaznena djela.

Kada se kazneni progon pokreće po službenoj dužnosti, to znači da će policija i ostale institucije po saznanju za nekakvo kazneno djelo podnijeti kaznenu prijavu nadležnom Državnom odvjetništvu i pokrenuti kazneni progon bez obzira na oštećenog i u tom slučaju oštećeni se neće pitati želi li ili ne želi pokrenuti kazneni progon. Ako je propisano da se za neko kazneno djelo kazneni progon pokreće prijedlogom, oštećeni će sam odlučiti da li želi podnijeti prijedlog, u svakom slučaju policija će bez obzira na odluku oštećenog poduzeti sve mjere i radnje sa ciljem otkrivanja počinitelja.

Po primitku kaznene prijave Državni odvjetnik razmotrit će sadržaj prijave, sve činjenice i okolnosti te će nakon toga odlučiti da li postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo ili ne. U slučaju da Državni odvjetnik odluči da je prijava osnovana podignut će optužnicu, odnosno pokrenuti kazneni postupak, u protivnom odbacit će prijavu kao neosnovanu. U ovoj fazi, ako je to potrebno, Državni odvjetnik naložit će i dodatne radnje, izvide kako bi se razjasnila situacija i kako bi lakše odlučio da li postoji osnovana sumnja ili ne.

Uz ova dva osnovna načina pokretanja kaznenog progona postoji i treći, a to je privatna tužba ili u slučaju da državni odvjetnik odbaci prijavu kao neosnovanu, oštećeni može sam preuzeti daljnji progon.

Od samog početka nekakvog kriminalističkog istraživanja, od prvih saznanja za kazneno djelo, jako je važno dobro i kvalitetno obaviti sve što se može, detaljno prikupiti sva saznanja jer o toj početnoj fazi ovisi cijeli tijek istraživanja. Potrebno je prikupiti što više relevantnih informacija kako bi se državnom odvjetniku što bolje prezentirao događaj, te kako bi se što bolje sastavila kaznena prijava. Ova početna faza toliko je važna jer ako se dobro ne odradi, zbog loše prikazane situacije Državnom odvjetniku on može odbaciti prijavu kao neosnovanu. Također je bitno naglasiti da određene istražne radnje moraju biti obavljene u samom početku jer poslije više neće biti smisla, to može biti iz više razloga zbog protoka vremena, počinitelj je imao vremena prikriti tragove, uništiti dokumentaciju, pobjeći i slično.

Kao što je već ranije bila riječ, važno je da su policijski službenici dobro potkovani znanjem, da dobro poznaju propise i zakone, da postoji suradnja između institucija kako bi se znali postaviti u ovoj početnoj fazi i kako ne bi radili greške zbog kojih bi prijava bila odbačena.

U praksi većinu kaznenih prijava odvjetništvu podnosi policija ali to ne znači da kaznenu prijavu ne može podnijeti neka druga institucija, pravna ili fizička osoba.

Policija kaznene prijave može zaprimiti poštom, telefonski, ali primarni način je da se zaprima usmeno na zapisnik o zaprimanju kaznene prijave. U slučajevima kada policija sama utvrđuje činjenično stanje i okolnosti policijskim očevidom, tada zaprimanje na zapisnik nije potrebno pa se od oštećenog uzima samo izjava. Kada policija prva dođe do saznanja o kaznenom djelu svojim operativnim radom, utvrdit će sve okolnosti, prikupiti sva saznanja nakon čega o svemu izvještava nadležno državno odvjetništvo, te tada u dogovoru i po nalogu Državnog odvjetnika poduzima sve daljnje mjere i radnje. Državni odvjetnik tada će kvalificirati događaj, odnosno odrediti će o kojem se kaznenom djelu radi, te naložiti daljnje postupanje. U slučajevima kada Državno odvjetništvo zaprimi kaznenu prijavu od neke institucije, pravne ili fizičke osobe, tada će Državni odvjetnik policiji samo nalagati potrebne izvide.

Zašto je ova početna faza zaprimanja prijave, prikupljanja prvih saznanja i dostavljanja prijave odvjetništvu tako važna, zato što će, ako se dobro ne obavi, sav trud biti uzaludan i nitko neće odgovarati za kazneno djelo koje je počinjeno, cijeli postupak osuđuje se na propast već na samom početku.

Prilog 7. Obrazac Kaznene prijave

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA

(preporučena - jedinstvena linija)

Broj _____

Datum _____

DRŽAVNOM ODVJETNIKU

u _____

Tema: Temeljem članka _____ Zakona o kaznenom postupku, podnosi se

KAZNENA PRIJAVA

Protiv:

1. _____ (ime i prezime) OIB:

rođen/a _____ (dne mjesec dana godine) zvan/ni _____ (prezime, ime i prezime) otac _____ (ime i prezime)

i majka _____ (ime i prezime) rođena _____ (dne mjesec dana godine) rođen u _____

općina - grad _____ država _____

stanuje u _____ ulica _____ broj _____ općina _____

rođen _____ (dan, mjesec, godina) narodnost _____ državljanin _____

zanimanje _____ obiteljske prijete _____ (prezime, ime i prezime)

zna glasiti _____ (prezime) završio je _____ (naziv škole)

vojsku služio _____ (prezime, godina rođenja) vojni čin _____

u vojnoj evidenciji se _____ (prezime, ime i prezime i godina) odlikovan _____ (prezime)

imovno stanje _____ osuđen _____ (prezime, ime i prezime)

kaznu _____ (prezime) izdržao, postupak za drugo kazneno djelo se _____ (prezime, ime i prezime, a ako se radi o osuđenju se daje IČD)

_____ maloljetan _____ (prezime i prezime)

NAČELNIK

5.1. Kriminalističko istraživanje

Kada je u pitanju kriminalističko istraživanje za kaznena djela iz područja gospodarskog kriminaliteta, situacija nije tipična već se uvelike razlikuje od ostalih kriminalističkih istraživanja u jednom bitnom segmentu a to je profil počinitelja. Za razliku od ostalih kaznenih djela kao što su npr. krvni ili imovinski delikti, počinitelji gospodarskih kaznenih djela su uglavnom ugledni građani, poduzetnici i političari iz javnog života. U ovom slučaju vrlo je delikatno kada se na obavijesni razgovor pozivaju ovakve osobe, osobe koje će teško dozvoliti da ih se inkriminira jer njima o tome ovisi puno više stvari nego što je to slučaj kod „običnih“ građana.

Isto tako, zbog utjecaja koji mogući počinitelji imaju, potrebno je jako oprezno i detaljno provoditi kriminalističko istraživanje. Ovdje je situacija gotovo uvijek složena i kompleksna jer kada je riječ o gospodarskom kriminalitetu rijetko kada se radi o jednom kaznenom djelu, što ćemo vidjeti iz jednog primjera iz prakse.

Primjer 4:

Djelatnici policije, odjela kriminalističke policije raspolagali su saznanjima da osoba po imenu XY na jednoj lokaciji u polju vrši iskope zemlje na državnom i privatnom zemljištu a u koje rupe odlaže opasni otpad. Nakon tri dana zasjede, policijski službenici su na istovaru zatekli kamion pun opasnog otpada. Vozač kamiona zaustavljen je u pokušaju da istovari taj otpad, a nakon izvršene kontrole utvrđeno je da je kamion vlasništvo uglednog poduzetnika XY čiji je vozač radnik. Prilikom vršenja dodatnih pregleda kamiona na lokaciju dolazi još jedan kamion sa opasnim otpadom, vlasništvo neke druge tvrtke Z koja našem uglednom poduzetniku XY plaća deponiranje otpada u njegove rupe i to opet bez ikakvih računa , a vozač toga kamiona, bez obzira na prisutnost policije u uvjerenju da ne radi ništa loše pokušava taj opasni otpad istovariti u rupu, u čemu je naravno spriječen. Daljnjim kriminalističkim istraživanjem utvrđeno je kako je poduzetnik XY vršio iskope zemlje na državnom zemljištu bez ikakve dozvole, tu istu zemlju prodavao je bez ikakvog računa jednom uglednom hotelskom kompleksu, a kada bi im tu zemlju dostavio, odmah bi kod njih utovarilo njihov otpad za što im je naplaćivao odvoz kao i odlaganje na deponij koji je on izbjegao platiti na način da je taj otpad vozio u spomenute rupe. Također je drugim tvrtkama naplaćivao odlaganje otpada u te njegove rupe jer tada su i druge tvrtke izbjegavale plaćanje deponija.

U ovom slučaju vidi se kako situacija može biti složena i kompleksna, i koliko treba biti oprezan u ovoj fazi kako bi se sve točno utvrdilo, kako bi se otkrile sve okolnosti. Ovdje je počinjeno više kaznenih djela, i to krađa zemlje ili oštećenje tuđe stvari na štetu RH, (ovisi o stavu državnog odvjetnika, može jedno ili drugo sa obzirom da su rupe bile duboke preko 4 metra), zagađivanje okoliša, utaja poreza, neizdavanje računa za zemlju, potrebno je provjeriti sa rudarskim inspektorom da li na lokaciji ima nekakvih mineralnih sirovina a u tom slučaju ostvario bi i obilježja kaznenog djela „nedozvoljena eksploatacija rudnog blaga“ a da ne govorimo još o stanju kamiona i radnih odnosa radnika u tvrtki uglednog poduzetnika XY.

Ovo je odličan primjer gospodarskog kriminaliteta na kojem se može vidjeti kako to izgleda u praksi, nikada jedno djelo ne dolazi samo već jedno stvara drugo kao lanac koji nema kraja. Zamislite samo da se istraže sve ove tvrtke, da se detaljno pregleda dokumentacija ovog uglednog hotelskog kompleksa koji poseže za ovakvim stvarima i rješenjima u svom poslovanju, da se istraga proširi i na tvrtke koje surađuju sa našim uglednim poduzetnikom, zamislite koliko bi još kaznenih djela isplivalo. Na žalost, nemoguće je širiti istragu tako daleko jer za to nema vremena niti dovoljno sredstava tako da se svodi samo na ono „što je nezaobilazno“. To je jedan problem koji ne bio smio postojati, ali postoji.

Dodatno otežava situaciju to što ljudi kao vlasnik poduzeća XY imaju utjecaja u svim sferama društva zbog svog novca, pa je istima teško dokazati nekakvo kazneno djelo, a još teže osuditi ih. Kada netko čini kazneno djelo, za njega kažemo da je „kriminalac“, ali kada ugledni poduzetnik počini kazneno djelo, on nije kriminalac već naprotiv, on je ljut i revoltiran i očekuje ispriku od nekoga jer ga je netko doveo u nezgodnu situaciju.

Nakon završene kriminalističke istrage nad nekom osobom, ako policijski službenici odluče tu osobu prijaviti, jako je važno da se prikupi što više materijalnih dokaza jer bi u protivnom prijava sigurno bila odbačena. Kao i onu početnu fazu, ovu također treba obaviti bez propusta. Kada je početna faza dobro odrađena, ona je na neki način temelj svega i dobra priprema za istragu u kojoj treba pronaći dovoljno dokaza kako bi na kraju počinitelj bio osuđen i odgovarao za ono što je počinio. Na žalost danas smo svjedoci čestih oslobađajućih presuda, pa tako i naš ugledni poduzetnik i svi ostali stalno ponavljaju ista kaznena djela i uništavaju gospodarstvo.

Isti dan kada su zatečeni kamioni na istovaru u rupe, policija je zaustavila sve , pozvala sve odgovorne pa tako i vlasnika tvrtke XY koji je došao na mjesto događaja i bio nazočan svim daljnjim radnjama. Pozvane su nadležne institucije kako bi u suradnji sa policijom utvrdile odgovornosti iz svoje nadležnosti kako bi se odgovorni procesuirali za sve što su počinili.

Bez obzira na pregršt dokaza, ugledni poduzetnik osuđen je na minimalnu kaznu uvjetno, a sa obzirom da se dogovorio sa nadležnim institucijama da će sanirati rupe koje je iskopao, platio je samo novčanu kaznu , a nakon nekoliko mjeseci nastavio je raditi ista kaznena djela, utajivati porez sa istim strojevima na istim lokacijama.

Bez obzira na sve nejasnoće i nelogičnosti moramo poštovati sudske odluke i naglasiti da nije uvijek ovakva situacija ali pozornost moramo pridavati problemima i lošim stvarima kako bi ukazali na postojanje problema. Često počinitelji ovakvih kaznenih djela prolaze neokrznuti bez obzira na to što postoje razni instrumenti kojima se mogu kazniti, i uz novčane kazne, kazne zatvora, tu su sigurnosne mjere, ograničenja po ZTD-u na članove uprave i nadzornog odbora i oduzimanje imovine.

5.2. Ograničenja za po Zakonu o trgovačkim društvima

Prema ZTD-u, da bi netko postao član uprave ili nadzornog odbora trgovačkog društva ne smije biti osuđivan za određena kaznena djela kao što su zlouporaba stečaja, zlouporabe u postupku stečaja, pogodovanje vjerovnika, povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga.

Uz primjenu ovog ograničenja, osobama koje su sklone kriminalnim radnjama, uvelike se ograničava ulazak u glavne organe trgovačkih društava, te se na ovaj način zasigurno smanjuje gospodarski kriminalitet, odnosno sprječava. Ovakva ograničenja su u potpunosti opravdana, ako je netko osuđivan, naročito ako se radi o kaznenim djelima gospodarskog kriminaliteta, sa opravdanjem se može pretpostaviti da bi takva osoba u određenim situacijama posegnula za kriminalnim radnjama.

U čl.239.st.2.²⁹ ZTD-a propisano je ograničenje za članove uprave društva, dok je za članove nadzornog odbora ograničenje propisano u čl. 255.st.2.³⁰ ZTD-a.

²⁹ Članak 239. ZTD-a :

Članak 239.

(1) Uprava se sastoji od jedne ili više osoba (direktori) čiji se broj određuje statutom. Ako se uprava sastoji od više osoba, jedna se od njih mora imenovati za predsjednika.

(2) Članom uprave može biti svaka fizička osoba koja je potpuno poslovno sposobna. U statutu se mogu odrediti uvjeti za imenovanje članova uprave. Članom uprave ne može biti osoba:

1. koja je kažnjena za kazneno djelo zlouporabe stečaja, zlouporabe u postupku stečaja, pogodovanja vjerovnika ili povrede obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga iz Kaznenog zakonika Republike Hrvatske i to za vrijeme od pet godina po pravomoćnosti presude kojom je osuđena, s time da se u to vrijeme ne računa vrijeme provedeno na izdržavanju kazne ili

2. protiv koje je izrečena mjera sigurnosti zabrane obavljanja zanimanja koje je u potpunosti ili djelomično obuhvaćeno predmetom poslovanja društva za vrijeme dok traje ta zabrana.

Ovakva ograničenja, naravno ne mogu trajati vječno, stoga postoji tzv. rehabilitacija i kada protekne vrijeme propisano zakonom od pet godina od pravomoćnosti presude kojom je neka osoba osuđena za kazneno djelo zbog kojeg ne može biti član uprave (u koje se ne računa vrijeme provedeno na izdržavanju kazne) odnosno vrijeme izrečene sigurnosne mjere zabrane obavljanja zanimanja obuhvaćenog predmetom poslovanja društva, smatra se da je takva opasnost prošla, pa se osobe za koje je zabrana postojala opet mogu imenovati u tijela društva.³¹

U članku 65.³² KZ-a propisane su sigurnosne mjere o kojima je i ranije bila riječ. Jedna od mjera koja je u ovom slučaju najčešća i najviše povezana je „Zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti“ mada se u određenim slučajevima gospodarskih kaznenih djela sigurno mogu koristiti i druge mjere poput zabrane pristupa Internetu ako je Internet sredstvo ili mjesto izvršenja kaznenog djela.

U čl. 71. KZ-a opisani su modeli i načini primjene sigurnosnih mjera za počinitelje kaznenih djela. Prema ovom članku sud mjeru može izreći počinitelju koji je počinio kazneno djelo u obavljanju svoje dužnosti ili djelatnosti ako postoji opasnost da će zlouporabom te dužnosti ili djelatnosti ponovno počiniti kazneno djelo. Prema tome, svatko tko jednom pokaže da je spreman na nekakve inkriminirane radnje pokazuje da je spreman na to i da postoji opasnost da će to ponovno učiniti, stoga sud ima osnove za primjenu sigurnosne mjere u svakom postupku protiv počinitelja koji zlorabe svoju dužnost ili djelatnost.

30

Članak 255.

(1) Članom nadzornog odbora može biti fizička osoba koja je potpuno poslovno sposobna. Statutom se mogu odrediti uvjeti koje mora ispuniti osoba da bi bila imenovana u nadzorni odbor.

(2) Članom nadzornog odbora ne može biti:

1. član uprave društva,
2. član nadzornog, odnosno upravnog odbora u deset društava,
3. član uprave odnosno izvršni direktor društva koje je ovisno u odnosu na dioničko društvo,
4. član uprave odnosno izvršni direktor drugog društva kapitala u čijem se nadzornom, odnosno upravnom odboru nalazi član uprave društva,
5. osoba koja ne ispunjava uvjete iz članka 239. stavka 2. ovoga Zakona.

(3) Statutom se mogu propisati posebni uvjeti za članove nadzornog odbora koje bira glavna skupština osim za članove koje bira na temelju prijedloga sukladno posebnom zakonu.

³¹ Kaleb, Z., op.cit., str.172.

³² Članak 65. Kaznenog zakona :

Članak 65.

Sigurnosne mjere jesu: obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, obvezan psihosocijalni tretman, zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom, zabrana približavanja, udaljenje iz zajedničkog kućanstva, zabrana pristupa internetu i zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora.

Kada bi sudska praksa bila da u svakom postupku, uz kaznu predviđenu zakonom, sud odredi sigurnosnu mjeru, a ako se uz sve to primjenjuje i ograničenje imenovanja u upravu i nadzorni odbor prema ZTD-u, brzo bi se smanjio broj osoba sklonih kriminalnim radnjama u gospodarstvu, a i oni koji bi samo pomislili na činjenje kaznenih djela brzo bi se predomislili znajući da time riskiraju sve i da će se morati baviti nekim drugim poslom ako budu uhvaćeni. Na žalost, trenutna situacija radi upravo obrnuto, i ohrabruje osobe sklone kriminalnim radnjama kada vide slučajeve poput ranije spomenutog uglednog poduzetnika, vlasnika tvrtke XY, kada vide da su za veliko bogaćenje male posljedice.

Na kraju, nakon svih ovih mjera koje su spomenute i zasigurno efikasne kada se primjenjuju, jedan od možda najvažnijih instrumenata koji postiže najveću pravdu, a nanosi najveću štetu svima onima koji uništavaju trgovačka društva i gospodarstvo, je instrument „Oduzimanje imovinske koristi“ koja je stečena i ostvarena kaznenim djelima.

5.2 Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom

Oduzimanje imovinske koristi je kaznenopravna mjera koja je vrlo efikasna u borbi protiv kriminala i suzbijanja istog, naročito gospodarskog kriminaliteta u kojem se ostvaruju znatne imovinske koristi, odnosno pričinjavaju znatne štete trgovačkim društvima i cjelokupnom gospodarstvu.

Oduzimanje imovinske koristi uređeno je brojnim zakonima i propisima, uredbе o ovoj mjeri pronalazimo u KZ-u, ZTD-u, Prekršajnom Zakonu i ostalim posebnim zakonima. Međutim, ova kaznenopravna mjera najbolje je uređena u „ Zakonu o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem“³³.

„Imovinska korist ostvarena kaznenim djelom, u skladu sa ovim i drugim zakonom, je svako povećanje ili sprječavanje smanjenja imovine koja potječe od kaznenog djela“³⁴

Najčešći motiv za većinu kaznenih djela je upravo materijalna ili imovinska korist. Kada neka osoba odluči počinuti nekakvo kazneno djelo najčešće je to radi stjecanja nekakve ne pripadajuće koristi za sebe ili za drugoga ali opet za nekakvu naknadu. Ovaj motiv najviše nalazimo upravo u trgovačkim društvima koja djeluju na tržištu upravo iz istoga razloga, stjecanja dobiti. U trgovačkim društvima, članovi uprave ili nadzornog odbora stalno su u kušnji jer je, ukoliko se odluče za to, dostupno sve i imaju sve uvjete za stjecanje imovine na štetu trgovačkog društva. Sa obzirom na to da trgovačka društva obično raspolažu sa većim imovinama i kao takva djeluju na tržištu zbog velikog obima poslova i imovine, baš u trgovačkim društvima događaju se određena kaznena djela na štetu društava, čiji počinitelji su članovi tih istih društava.

³³ Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem, donesen je 15.12.2010. godine a objavljen je u Narodnim novinama broj NN 145/10

³⁴ Čl. 3.st.1. Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem

Možemo zaključiti da su osobe koje čine kaznena djela radi stjecanja nekakve materijalne koristi, osobe koje su sklone brzom i nezakonitom bogaćenju i kojima je jako stalo do te imovine i statusa u društvu. Obično te osobe jednostavno ne mogu ili nisu sposobne zaraditi i stvoriti nešto što žele, pa to ostvaruju na nezakonit način kada im se ukaže prilika. Stoga, najveći udarac koji se može zadati ovakvima je oduzimanje nezakonito stečene imovine, jer u tom slučaju nije im oduzeta samo imovina nego i status u društvu koji nisu zavrijedili, a isto tako postiže se svrha mjere oduzimanja imovine a to je slanje poruke javnosti da se nitko ne može, niti ima pravo bogatiti na takav način kao niti može zadržati za sebe nezakonito stečenu imovinu.

Kao što vidimo, mjera oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi jako je efikasna ukoliko ju je moguće primijeniti. Oduzimanjem imovine, na neki način poražava se počinitelj kaznenog djela jer njima to teže pada i od zatvorske kazne, a još je važnije to što mu se oduzimaju sredstva za rad i onemogućava u daljnjem činjenju kaznenih djela. Još jedna važna stvar koja se postiže ovom mjerom je postizanje pravde i zadovoljstva oštećenih osoba, ili članova oštećenog društva, a upravo na taj način vraća se i povjerenje građana .

Ono što je važno za provođenje ove mjere je da se u postupku, ako se utvrdi da je počinjeno kazneno djelo, utvrdi da je pričinjena materijalna šteta, da se utvrdi kolika je ta šteta ili ostvarena imovinska korist. Kada se utvrde te dvije osnovne stvari tada se može prema zakonu utvrđivati ostale okolnosti važne za oduzimanje te nezakonito stečene imovine. Sud će odlučiti o vrijednosti imovine koja će biti oduzeta procjenom vrijednosti stečenih predmeta, prema imovinskopravnom zahtjevu i slično. Sud može naložiti oduzimanje imovine od okrivljenika ali i od trećih osoba, bilo fizičkih ili pravnih, ako se u postupku dokaže da je kod njih završio dio ili sva nezakonito stečena imovina.

U svakom postupku, ukoliko postoje uvjeti za to, sud je po zakonu dužan primjenjivati mjeru oduzimanja nezakonito stečene imovine. Postoji određena problematika kod provođenja ove mjere, primjerice, ponekad je teško utvrditi koliko je počinitelj zaradio u ostvarivanju radnje kaznenog djela. Prema zakonu o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem, banke i sve ostale pravne i fizičke osobe dužne su po nalogu suda dostaviti sve podatke potrebne za utvrđivanje činjenica u postupku i donošenja odluka, u protivnom mogu biti sankcionirane. Zakonom je propisano da je počinitelj taj koji mora dokazati podrijetlo svoje imovine. Ukoliko ne može dokazati podrijetlo, ako je njegova imovina nerealna, bez obzira što nije predmet trenutnog postupka, sud može takvu imovinu oduzeti smatrajući da je ista stečena kaznenim djelom. U postupku utvrđivanja visine imovinske koristi, u određenim slučajevima sud može odrediti visini imovine i po slobodnoj procjeni.

Još jedna važna stvar, koja je također predviđena zakonom je „osiguranje oduzimanja imovinske koristi“³⁵. Često se dogodi da okrivljenik sakrije imovinu, bilo to na drugim bankovnim računima kada je u pitanju novac, bilo prepisivanje nekretnina na nepoznate osobe

³⁵ Čl. 11.st.1. (Osiguranje oduzimanja imovinske koristi) Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem

i slično, pa bez obzira na sudsku odluku o oduzimanju imovine sud jednostavno ne može istu izvršiti. Da se izbjegne ovakva situacija, ako je to moguće, primjenjuje se osiguranje oduzimanja imovinske koristi, primjerice, zabranom otuđenja nekretnina ili opterećenja istih u zemljišnim knjigama, oduzimanjem i polaganjem gotovog novca ili vrijednosnih papira, blokadom bankovnih računa. Svima je poznat slučaj privatizacije Ine d.d. koji je dobar primjer ovakve situacije, naime ; počiniteljima je zbog privatizacije Ine i uzimanja provizije od Hypo Banke, donesena presuda na deset godina zatvora i oduzimanje stečene imovine od 3,6 milijuna kuna. Kako bi se osigurala naplata ovih 3,6 milijuna kuna na kraju suđenja koje još nije gotovo, država je blokirala imovinu kao što su nekretnine, umjetničke slike, te iznose na bankovnim računima. Važno je naglasiti da imovina nije blokirana samo izravnim počiniteljima nego i članovima njihovih obitelji. Iz ovoga primjera vidljivo je kako sud raspolaže sa efikasnim instrumentima koji za cilj imaju oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi.

Prema Zakonu o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem, ukoliko u kaznenom djelu nije oštećena određena pravna ili fizička osoba, država je vjerovnik i sva oduzeta imovina pripisuje se u korist države.

Kaznenopravnom mjerom oduzimanja imovinskopravne koristi stečene kaznenim djelom trebalo bi završiti svaki postupak u kojem je to moguće primijeniti, to bi bila kruna borbe protiv gospodarskog, i svakog drugog kriminaliteta jer bi na taj način i sprječavali i onemogućavali isti, a ujedno bi samim smanjivanjem broja počinitelja i kaznenih djela na štetu trgovačkih društava štitili ista.

6. Zaključak

U naprijed navedenim poglavljima prioritetni cilj je bio opisati sva kaznena djela koja se pojavljuju u Gospodarskom kriminalitetu. Nadam se da sam jasno opisao sva navedena kaznena djela i načine počinjena kako bih ukazao na širinu kriminaliteta u gospodarstvu.

Gospodarski kriminalitet i dalje je u ekspanziji i teško je predvidjeti zaustavljanje širenja i samog suzbijanja, jer postoji niz čimbenika koji povoljno utječu na širenje ovog pojavnog oblika kriminaliteta. Posljednjih godina, a naročito ulaskom RH u Europsku Uniju, naše društvo prihvatilo je mnoge moralne stavove, standarde, od kojih su neki doduše i nametnuti. Smatra se da su nametnuti, jer društvo za mnoge promjene nije bilo spremno. Isto tako, prihvaćanjem tih novih standarda trebalo je prilagoditi ostale društvene elemente, zakone i propise, a to još nije učinjeno, upravo zato jer društvena zajednica nije bila spremna na određene promjene .

Tako danas postoje mnogi zakoni koji se odnose na kaznena djela gospodarskog kriminaliteta, koji nisu loši, ali su nepotpuni i nedorečeni, a upravo taj dio oko nepotpunosti i nedorečenosti daje prostora činjenju mnogih gospodarskih kaznenih djela. U današnje vrijeme gospodarska kaznena djela prisutna su u svim sferama društva, razni su profili počinitelja takvih kaznenih djela. Zbog takve raznovrsnosti, može se reći da je gospodarski kriminalitet u društvu jako rasprostranjen, i to je jedan od glavnih razloga zbog kojeg je jako teško suzbiti ovaj vid kriminaliteta.

Da bi postojalo uspješno gospodarstvo moraju biti ostvareni uvjeti poštenog i slobodnog tržišnog natjecanja, a stopa gospodarskog kriminaliteta mora biti svedena na minimum. Uspješno gospodarstvo jedan je od glavnih elemenata uspješnog društva, uspješne ekonomije i države, i to je razlog zbog kojeg svaka suvremena pravna država mora uložiti mnogo truda u rješavanje ove problematike, mora kriminalizirati sve radnje koje narušavaju gospodarstvo i na taj način stvoriti jedno zdravo gospodarstvo koje će biti ključ razvoja i boljitka.

Mate Prtenjača

Popis literature

1. Kaleb, Z., *Gospodarska kaznena djela iz područja Trgovačkih društava i vrijednosnih papira*, Zgombić & Partneri (2006).
2. Orlović, A., *Gospodarski kriminalitet u kaznenom zakonu*, časopis Policija i sigurnost (Zagreb) broj 1-2009 godina.
3. Barbić, J., Čolaković, E., Novoselec, P., *Odgovornost direktora*, HUM-CROMA, Zagreb, 2012 .
4. Kazneni Zakon, NN 125/11., 144/12.
5. Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem, NN 145/10.
6. Zakon o trgovačkim društvima NN 111/93, izmjene i dopune NN 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13.
7. Zakon o kaznenom postupku, NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14.
8. Stečajni zakon, NN 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12, 133/12, 45/13.
9. <http://www.pravst.hr/zbornik.php?p=32&s=276> od dana 10.01. i 18.01.2015. godine.
10. <http://hrcak.srce.hr/oai/> od dana 11.01. i 18.01.2015. godine.
11. <http://www.mup.hr/main.aspx?id=180991> od dana 17.04.2015. i 28.05.2015. godine.